

KORREFERÁTUMOK

BORONTAI ISTVÁN

Állami Gazdaságok Országos Központja, Budapest

Az elhangzott előadás, miként az előzőek is, egyértelműen mutatott rá arra, hogy a tejtermelés biológiai és műszaki feladatainak egyetemleges megoldása az egyetlen lehetséges út, amely kivezet napjaink gondjaiból. E megállapítást támasztják alá az ökonómiai és üzemszervezési elemzések is bizonyítván, hogy biológiai és genetikai, tartástechnológiai, valamint takarmányozási vonatkozásokban minél előbb produkálni kell azokat a módszereket, amelyek a hazai szarvasmarha-tenyésztés új korszakát nyitják meg. Ennek tudatában kíséri aggódo figyelemmel a szakmai közvélemény azokat a próbálkozásokat, amelyeket a tejtermelésre specializált állományok kialakítása és a legeredményesebbnek tekinthető tartástechnológiai rendszerek megteremtése érdekében teszünk.

Tekintettel arra, hogy a tej mennyisége a gazdaságosság egyik döntő láncszeme, talán érdeklődésre tarthat számot, hogy 1976-ban az állami gazdaságokban termelő holstein-fríz tehenek száma 6369 darab, amelyeknek várható tejtermelését az elmúlt 10 hónap ismeretében már nem nehéz megbecsülni. Eszerint az egy tehenre eső tejtermelés mintegy 5850 liter lesz, az elmúlt évi 5424 literrel szemben. A 11 holstein-fríz fajtát tartó üzem naptári évre számított egy tehenre eső tejtermelési eredményeit, ha megkíséreljük statisztikai csoportokba gyűjteni, akkor azt látjuk, hogy

5000—5300 liter között termel a tehenek	18,5%-a
5300—5600 liter között termel a tehenek	27,0%-a
5600—6000 liter között termel a tehenek	24,8%-a
6300—6600 liter között termel a tehenek	13,7%-a
6600—7000 liter között termel a tehenek	13,7%-a és
7000 liter felett termel a tehenek	2,3%-a.

Hasonlóképpen kiváló és a genetikai becslésnek megfelelő a hungaro-fríz, továbbá a holstein-fríz fajtaátalakító keresztezési program keretében kitenyésztett egyedek termelése is.

Ismert, hogy négy gazdaságban — Agárdon, Enyingen, Sárovaron és Mezőfalván — már üzemelnek azok a legújabb iparszerű termelési körülmé-

nyeket biztosító, kötetlen tartású, pihenőboxos, fejőházas telepek, ahol az ez évi egy tehénre eső tejtermelés 3264 tehen átlagában meg fogja haladni a 6000 literes átlagot.

Napjainkban sok vita folyik arról, hogy miként lehetne a tejtermelés gazdaságosságát növelni. Úgy vélem, amennyire egyértelmű, hogy a jövedelmezőség érdekében tartós érvényű központi intézkedésekre van szükség, annyira szükségszerű a minél magasabb átlagtermelésre való törekvés is. Ezt indokolják az évről évre emelkedő beruházási költségek, a mind jobban kiapadó fizikai munkaerőforrások, a takarmánytermő területek korlátozott volta, a költséges gépi felszerelések és a termeléshez szükséges egyéb fogyóanyagok növekvő árai. Éppen ezért úgy véljük, hogy bár nem mindenáron, de a nagyüzemekben feltétlenül a 4500—5000 literen felüli tejtermelés elérését kell tekinteni perspektivikusnak ott, ahol a tejtermelésre specializált állományok tartása mellett döntenek. E célkitűzés elérését számos üzemi és ezen belül szemléleti kérdés akadályozza, amelyek közül kettőre szabad legyen rámutatni

Az önköltségsökkentés témakörében a tehenelállítás költsége számottevő tényező, amely a borjúnevelőben kezdődik el. Szakmai körökben mind többen figyelnek fel arra a sokszor kétségbeejtő helyzetre, amely a borjúnevelésben, különösen az őszi, téli időszakban kialakul. A légző- és emésztőszervi megbetegedések okozta elhullás a járványok idején 15—30% között mozog, és emellett jelentős az olyan életben maradó egyedek száma, amelyeknek marandóan károsult szervei nem teszik lehetővé a tenyésztésbevételt, vagy a nagyobb termelési teljesítményt. Többek között ezért szűkül le az oly sokat emlegetett szelekciós bázis, ezért kell a tenyésztésbevétel mércéjét csak az egészségi állapot kritériumára leszállítani, és ezért vész el, a ma még kisszámúnak mondható javító hatású apaállatok lányainak nagy része.

Minden, az ágazatban érdekelt szakember összefogására, a megbetegedések preventív kivédésére van szükség, ha azt akarjuk, hogy a sokat emlegetett szelekció megvalósuljon és a termelés növekedését szolgálja.

Kimeríthetetlen témánk a takarmányozással kapcsolatos gondok taglalása. Szakmai meggyőződéssel valljuk, hogy az elavult, üzemeleti biztonságot nem nyújtó, az állatok emésztésélettani igényét ki nem elégítő takarmánybetakarító gépek használata munkánk eredményességét nagymértékben korlátozza. Áhítva szemléljük a kiállításokon a legkülönbözőbb takarmánybetakarító gépeket, amelyekről a prospektusok dicsérő hangon nagy teljesítményt, üzembiztonságot és olyan 2—3 cm-es szecskaméretet ígérnek, hogy a tartósított takarmányok jól erjedjenek és a szarvasmarha is szívesen meggye. Aligha van valaki közülünk, aki ne emlékezne a tavaly őszi, koratéli AGROTRÖSZT ajánlatokra, amikor a hazai gyakorlatban kiválóan bevált Hesston betakarítógépeket kínálták megvételre. Számos üzem mondta vissza megrendeléseit, hol a pénzügyi alapok hiányára, hol más megfontolásokra hivatkozva. Azt hiszem, hogy a vásárlási szándéktól való elállás valódi oka

az ágazat ökonómiai helyzete, az ebből fakadó szemlélet és következményként a termelés szerkezetének olyan kialakítása, hogy ne legyen érdemes 1,5—2 millió forintot takarmánybetakarító gépre költeni.

De a jövő formálása szempontjából meg kell mondani azt is, hogy még nem sikerült megoldani a tömegtakarmány betakarítás-kitárolás komplex rendszerét, az e témában elhangzó ajánlások foghíjasak, kérdőjelekkel tarkítottak. Rá kell mutatnunk arra is, hogy gyakran az új telepet építeni szándékozók a beruházási programokból ki-ki hagyják a betakarítás gépeinek költségét vagy azért, mert pénzügyi forrásaik ezek megvásárlását nem teszik lehetővé, vagy pedig azért, hogy az egy téhen férőhelyre eső költség — mint mutató — kedvezőbb legyen.

A gazdaságosságot befolyásoló tényezők közé kell sorolnunk azt a hosszú időt, amely a beruházási döntést megalapozó javaslat és a telep feltöltése között telik el. Gyakorlatilag ez az idő jó esetben 4 év. A telepek építésével kapcsolatos rendszabályok a tervezés, engedélyezés, nagyon hosszú időt vesznek igénybe, pedig a kamatot a felvételtől számított egy év múlva már fizetni kell, amely ma nagyobb, mint az ágazat jövedelmezősége. Szeretnénk remélni, hogy a jövőben az építkezések ideje, különösen az engedélyezési időszakban rövidülni fog, ha már az építési költségek stagnálására nem gondolhatunk. De gondolunk arra, hogy fognak születni költségtakarékosabb megoldások, olyanok, amelyek mentesek a maximalista elképzelésektől. Gondoljunk csak a fényárban úszó sertéstelepekre, a termőföldet nem kímélő nagy épülettávolságokra és még számos mindannyiunk által ismert olyan költséges előírásra, amitől nem lesz egy liter tejjel sem több, legfeljebb drágább, és amitől nem lesznek jobbak a fizikai munkát végzők körülményei és nem válik vonzóbbá pályakezdő kollégáinknak sem az állattenyésztés.

Mondanivalónk gondoktól terhes, mégis optimistának kell lennünk, mert számos példa bizonyítja, hogyha valamilyen nagy feladat megoldását társadalmi ügyé sikerült tenni, akkor az eredmény sohasem maradt el.

TRESSER PÁL

Petőfi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Dunavarsány

Nincs a mezőgazdaságnak másik olyan ágazata, melynek fejlesztése, vagy szinten tartása annyi körülmekintést, gondos előrelátást, annyi tényező hosszú távú, sok évre kiterjedő összehangolását, figyelemmel kísérését kívánja a gazdaság vezetésétől, mint a szarvasmarha-ágazat.

Ennek az ágazatnak a takarmányigénye olyan, mely alapvetően az üzemi takarmánybázisra épülhet. A biztonságos takarmánybázis megtermesztése, a koncentrált telepek üzemeltetése — tehát a méret — megbízható, magas szintű technikát, technológiát igényel, mely üzemeinkben ma megközelítően sincs jelen.

Ezek és egyéb hasonló okok közrejátszhatnak abban, hogy a tett sokrétű intézkedés ellenére, nincs számottevő előrehaladás.

Szövetkezeti gazdaságunkban meghatározó az állattenyésztés, pontosabban a tej és hústermelés. Az V. ötéves terv első évében, tehát 1976-ban 1300 tonna húst és 28 000 hl tejet értékesítünk, ez utóbbi több mint háromszorosa az elmúlt évinek. Megjegyezni kívánom, hogy szövetkezetünk 1978-tól 1200 db-os holstein-fríz tehenészeti telepéről évente több mint 65 000 hl tejet fog értékesíteni, az 1975. évinek több mint hétszeresét.

Az 1976. I—X. havi termelés alapján ezévből 5300 liter darabonkénti átlagtermeléssel számolunk. Ez az első termelési év, kifejlett korukra, úgy vélem, számolhatunk az 5500—6000 literes termeléssel.

Szövetkezetünk szerencsés helyzetben van, mert rendelkezünk az összehasonlítás lehetőségét biztosító 3300 l-es magyartarka tehenészettel, hagyományos tartási és takarmányozási körülmények mellett. Így módunkban áll az ágazat jövedelmezőségét jelentősen befolyásoló költségtényezők változásait, azok ökonómiai összefüggéseit vizsgálni.

Ágazati költségsszámításaink az előadásban is elhangzottakkal közel megegyezően bizonyítják, hogy a tejtermelés a jelenlegi árviszonyok, ártámogatási rendszer mellett, még az általunk elért hozamszinten sem teszi lehetővé az ágazat bővített újratemelését.

A két fajta tejtermelés költségsszerkezetének összehasonlítását nehezíti az *import árak miatti nagy selejtezési veszteség*. Reméljük azonban, hogy ez a körülmény a saját szaporulatból származó egyedek termelésbe állításával mérséklődik, ezért talán átmenetinek tekinthető a tej önköltségében ilyen címen mutatkozó magas selejtezési veszteség mint költségtényező.

A holstein-fríz tehenészet selejtezési veszteséggel számolt tej szűkített önköltsége 3%-kal magasabb a magyartarka azonos mutatójánál, a selejtezési veszteség nélküli viszont 28%-kal kedvezőbb. A selejtezési veszteség nélküli szűkített önköltségre vetítve a takarmányköltség aránya a holstein-fríznél 50,4%, míg a magyartarkánál 49,9%. A bér és közterheinek aránya a holstein-fríznél 8,5%, a magyartarkánál 20,7%. Ez a szám a munka termelékenységét is jelzi.

Következtetésként szükségesnek tartom megemlíteni e gondolatkörnél, hogy a selejtezési veszteség — 20%-os selejtezés — ellenére mintegy 17%-kal jobb az eredményessége a holstein-fríz fajtának, éppen az egyed nagy termelése miatt, összehasonlítva az országos átlagnál jóval nagyobb termelésű magyartarkával.

Sokszor feltett kérdés nekünk, hogy miért vásároltunk holstein-fríz fajtát? Úgy gondolom, a ma eddig elmondottak választ adnak. Minket pedig megerősít: jól választottunk. Az első termelési évben elért 5300 literes termelésünk bizonyítja, hogy gyorsan és nagymértékben ezzel a fajtával lehet a hozamok növelése terén előrehaladni. A tejtermelés ökonómiai kérdéseire tartozóan tesztek említést az új tehenészeti telepünkön a holstein-fríz fajtával elért ter-

melékenységi mutatóinkról. 1000 liter tej előállításához 24, míg a magyar-tarka hagyományos tehenészetben 72 munkaórát használunk fel.

Az 1 liter tej munkabérköltése a korszerű telepünkön egyharmada a hagyományos telepének. A magas szinten gépesített telepünkön egy dolgozó évi termelési értéke megközelíti az 1,5 millió forintot, míg a hagyományos telepünkön ennek alig 10%-át. Ezek a számok bizonyítják, hogy a szűkös munkaerő helyzetben *az állattenyésztés fejlesztését, a tejtermelés fokozását csak korszerű, gépesített, nagyüzemi telepekkel oldhatjuk meg.*

A takarmányszükséglet biztonságos megtermelésének szükségességére már utaltam. Megjegyezni kívánom, hogy mind ez ideig — tehát az V. ötéves terv első éve után is — megoldatlan a megtermelt tömeg- és szálastakarmányok, valamint a gyepterületek korszerű, gépesített, árában is elfogadható betakarítása és tartósítása. A veszteségek nem egy esetben a takarmányérték nagyobbik hányadát teszik ki. Az állatok elé kiosztott takarmánykeverékek nem elégítik ki a kívánalmakat.

Legyen szabad a jó gazda gondosságát, melynek szükségességét magam is elismerem, Szüllő Bélánál szélesebb körűen értelmezni. A fogalom egyértelmű volt, amikor a parasztember a maga párszáz négyszögölén termesztett lucernát, vagy kaszálta réti-szénáját. Ma, amikor a rendelkezésre adott eszközökkel, a hozzátartozó technológiával kell betakarítani a jó minőségű takarmányt, sok összetevőből adódik a gondosság. Részük van benne a kutatóknak csakúgy, mint a gépgyártóknak, a betakarításban résztvevő traktorosnak és agronómusnak éppúgy, mint felügyeleti hatóságainknak, akik a tejtermelés gondjait, közgazdasági szabályzóit intézik felelősséggel.

Sokra értékeljük a szántóföldi növénytermesztés melléktermékeit, a szalmát, kukoricaszárát egyaránt. Ésszerű felhasználásuknak több mint hívei vagyunk. De engedjenek meg néhány szót a kukoricaszárról, ami esetleg a jelenlevő tisztelt szakértők egynémelyike előtt szentségtörésnek tűnhet. A kukoricaszár szerepével a takarmányozásban kétségtelenül számolnunk kell. De nem kizárólag a feletetés szempontjából, melyet széles körűen alkalmazni ma még nem is áll módjában üzeminknek. Ugyanis sok minden történt a kisparaszti szárkúpok óta. Millió forintos nagyságrendet képvisel csak a szárbetakarító gépsor.

Vajon hány millió liter tej nyereségével lehet ezt kitermelni? Meggyőződésem, hogy a mi körülményeink között, ahol humuszban szegény homokon kell takarmányszükségletünket a nagy állatsűrűséghez biztosítani, a kukoricaszárnak nagy szerepe van talajaink szervesanyag szükségletének biztosításában, s ezen keresztül takarmánynövényeink hozamainak emelésében. Érdeemesnek ítélem a kukoricaszár felhasználásának gondolkörét összekapcsolni a hígtrágya hasznosításával, mellyel szervesanyag és a szükség szerinti hatóanyag hozzáadásával talajaink termőképességét növeljük. Megjegyzem, hogy minden modern állattartó telepünk hígtrágyatermelésű. Naponta több mint 500 m³ hígtrágya termelődik.

Az állattenyésztésben foglalkoztatott munkaerő csökkenésével ugrás-szerűen nő az eszközigényesség. Nemcsak arról van szó, hogy korszerűen, magasabb technikai gépesítettségi fokon akarjuk elvégezni tehenészetünkben a munkafolyamatokat, hanem arról is, hogy kényszerítve vagyunk a gépek alkalmazására, a munkaerőhiány gépesítéssel történő áthidalására. Időnként felmerül bennem a gondolat, nem használják-e ki ezt a kényszerhelyzetünket? Arról van szó, hogy egy takarmánykeverő kiosztó kocsis, egy silómaró és az üzemeltetésükhöz szükséges traktor átadási ára megközelíti a félmillió forintot. Ugyanakkor élettartamuk kicsi, üzembiztosságuk alacsony.

Büszkék vagyunk korszerű telepünkre, de hiányoljuk, hogy mások nem kívánnak kellőképpen osztozni ebben velünk. Magunkra hagyatottnak érezzük magunkat, mert problémáink megoldásában segítségre igen ritkán lelünk. Fejőházunkban levő csehszlovák fejőberendezés pótalkatrész-hiánya megengedhetetlen helyzetet teremtett. Miért nincs az országban illetékes cég, mely köteles lenne egy ilyen fejőházat rendszeresen szervizellátásban részesíteni. Nem tudom forintban kifejezni, mennyi veszteséget okoz szövetkezetünknek, hogy ma már az előírt vákuumnak csak az 50–60%-át biztosítja fejőberendezésünk, de azt hiszem mindannyian egyetérteneek velem abban, hogy az elmaradt zsír és a ki nem fejt tej népgazdasági kár.

A mai felgyorsult életünkben a ma már néhol jelenlevő és használható technika mellett az emberek hozzáértése döntő tényező. Rendkívül nehéz fizikai munkát kíván a szarvasmarha-tenyésztés, a takarmánytermesztés és betakarítás, még a gépesítés várható előrehaladásával is. Sajnos egyre kevesebb azoknak az embereknek a száma, akik életcélként tekintik az állattenyésztésben történő tartós munkavégzést, még annak ellenére is, hogy megkülönböztetett bérkategóriába soroljuk őket. Ahhoz, hogy a munkavégzési kedvet tudjuk fokozni, rangot kell adni az állattenyésztésben dolgozóknak és vezetőiknek egyaránt. Célszerűnek tartanám, hogy a korszerű állattartó telepeken dolgozók lakásépítési akcióját az ipari munkásokéhoz, bányászokéhoz hasonló mértékű állami támogatásban részesítse a kormány.

Kívánatos lenne olyan kitüntetési, elismerési rendszer kidolgozása, mely méltóképpen ismerné el az ágazatban dolgozók felelősségét és munkájuk nehézségi fokát, annak társadalmi hasznosságát. Tudjuk, hogy az anyagi feltételek fontosak, de az emberi tényezők, a vállalkozó kedv, az ambíció, a sikerélmény ma döntő, több múlik egy-egy emberen, mint korábban.

Végezetül tisztelettel köszöntöm a tanácskozást, annak szervezőit. Véleményem szerint erre a legalkalmasabb időpontban került sor. A szarvasmarha-tenyésztés fejlesztését segítő 1972. évi kormányhatározat megújítás előtt áll. Szeretném remélni, hogy mindannyian világosan látjuk az eddigi ciklikusságból az esetenkénti érdektelenségből, hogy stabil árrendszerrel, átmeneti fel lendülést el tudunk érni, de célkitűzéseink megvalósítását csak stabil jövedelmezőség biztosíthatja.